

| Kája Kisfaludy |

Byt v Cimburkově 23 utichl. Telefon, co léta zvonil do pozdních nočních hodin, mlčí. Jen sem tam někdo omylem zanechá na záznamníku vzkaz. Na zvonek u dveří většinou sáhne jen soused Švanyga, když potřebuje uvařit svoje obvyklé kafe, ale už k němu nedostane sušenky, které zbyly po studentech. Na stolečku pod kuchyňským oknem není pro nikoho prostřeno, na pavlači nezní řecká hudba, při které se po večerech vzpomínalo a plánovala se další dovolená, už se zde nezrodí nový nápad do Džanibenu, noční ticho nebude přerušovat klepání do klávesnice a já už nikdy neřeknu: „*Hanko, už toho nechej! Pojd' spát! Zíttra je taky den...*“ Život už nikdy nebude jako dřív! Ale on nebyl jako dřív ani v okamžiku, kdy jsme se potkaly.

Živě si pamatuju na den, kdy jsem začátkem roku 92 poprvé zavítala do „Cimburačky“. Přišla jsem na návštěvu k Editě, kterou jsem po dlouhých letech marného hledání dílem jakési *náhody* znovu objevila. V roce 1969 jsme spolu v Žilině chodily na francouzštinu. Upoutala mě, jako ostatně každého, svým osobitým šarmem, smyslem pro humor a mimořádným intelektem. Pamatuju si, jak jsme si o ní všichni na začátku mysleli, že je Cikánka a vůbec mě nepřekvapilo, že se už tenkrát chtěla učit „cigánsky“, jak se v té době běžně říkalo.

Pak se naše cesty rozešly. Ona šla studovat do Prahy, já zůstala na Slovensku a mnoho let jsme o sobě nic nevěděly. V roce 1981 jsem se jakýmsi zvláštním řízením osudu rozhodla přestěhovat do Prahy a *náhoda* mne zavála na mezinárodní telefonní ústřednu na Žižkově. Inspirována telefonním světem jsem tehdy rozpoutala téměř celostátní pátrání po Editě... Marně.

| Edita Žlnayová |

Život šel dál, pomalu jsem se v Praze zabydlela a přišel rok 89. Po revoluci bylo v televizi hodně debat na různá témata a jednou z nich byl i „Respekt klub“. Dívala jsem se na ten pořad jedním okem. Byl o lidské identitě. Četla jsem jméno jedné diskutérky na obrazovce: Edita Žlnayová. Nemohla jsem uvěřit svým očím! Našla jsem ji! Konečně! Podívala jsem se do telefonního seznamu. Byla tam! Zavolala jsem jí a přišla jsem na první návštěvu. Zjistily

jsme, že jsme se plných deset let pohybovaly kousek od sebe, různě jsme se míjely jen o ten pověstný vlásek. Ale zřejmě nikdy nenastal ten pravý okamžik, abychom se potkaly.

Když jsme si všechno stihly v kostce povyprávět, Edita mne na chvíli nechala v bytě samotnou. Najednou jsem uslyšela tiché kroky. Šla jsem se podívat, kdo to je, a vtom do otevřených dveří opatrně vkročila malá, křehká postava. Nevím, proč se mi ten moment vryl tak hluboko do paměti. Do detailů bych popsala, co měla oblečené, dívaly jsme se na sebe trochu překvapeně. Měla jsem pocit, že ji odněkud znám, až jsem měla chuť se zeptat: „*Ty jsi tady?*“ Přitom jsem si byla jista, že ji vidím poprvé v životě. Naše váhání ukončila Edita a představila nás s Hankou.

Do života Edity a Hanky jsem doslova vpadla v době, kdy jejich kalendář návštěv, cestování, různých pracovních a soukromých činností byl snad na několik let dopředu rozplánován. Žily „na volné noze“ a obě patřily do skupiny lidí, kteří si přejí, aby se den mohl aspoň občas prodloužit přes 24 hodin. Frekvence mých návštěv pozvolna stoupala a brzy jsem zjistila, že nejen já, ale všichni jejich přátelé a známí považují posezení u jejich stolu za zvláštní dar. Jako mušky kolem světla se každý rád vyhříval v jejich blízkosti. V tom prostředí vřelosti a optimismu, kde obě sršely nápady a humorem, jsme sbírali dojmy na celý život. Společné historky si Hanka s Editou rozdělily, která řekne kterou, aby se nepředháněly. Uměly je podat v neopakovatelné podobě, s patřičnou dramaturgií a hereckým talentem. Při poslechu vyprávění z mnoha dobrodružných cest pak ne jeden posluchač musel mít pocit, že s oblibou „tancují na kraji propasti“. Taky jsem jezdila po světě, ale po úplně jiných stezkách. Už jsme se těšily, kdy se zase sejdem a budeme si vyprávět zážitky a najednou... – jako nůž do srdce mne zasáhl ten ranní telefonát před sedmi lety – Edita umřela.

Drahá Hanko!

prožívala jsi nevýslovnou bolest a já jsem se ze všech sil snažila sdílet ji s Tebou. Ztráta Edity byla nesmírná pro všechny a pro Tebe nejvíc, profesně i lidsky, a vím, že ses s ní nemohla nikdy úplně vyrovnat. Rány na duši čas zahojí, ale jizvy zůstanou navždy. Přesto jsi dokázala naplno žít a rozdávat kolem sebe radost. Pokračovaly jsme společně v objevování dalek a prožily jsme spolu mnoho nádherných chvil. Jen se mi tam pořád ukrádal jakýsi nejasný pocit ohrožení. Při riskantnějších výpravách jsem se Tě, někdy i zbytečně, snažila krotit. Často jsem Tě nabádala, abys myslela víc na sebe, na své zdraví a dopřála si trochu odpočinku. Ty jsi však chtěla všechno stihnout a pracovat za dva. V Tvé profesi jsem Ti, bohužel, neuměla pomoci. Měly jsme spousty plánů cestovních i pracovních. Pak jsme si říkaly, že se na stará kolena přestěhujeme do Tanvaldu, se světem budeme komunikovat přes internet a jen čas od času se vrátíme do Prahy. Ty se budeš dále věnovat své lingvistice, já budu překládat a konečně splním i Tvé přání a začnu Tě učit maďarsky.

Před Vánocemi roku 2002 ses svěřila, že tě znepokojují určité zdravotní problémy a dala sis závazek, že hned po Novém roce půjdeš na vyšetření. Seděla jsem v čekárně a doufala, že všechno dobře dopadne. Místo Tebe však první vyšla paní doktorka a zamířila přímo ke mně. Při zprávě o vážnosti Tvého stavu jsem zavrávala. Posadila mě ve své ordinaci, abych se uklidnila a hlavně na sobě nedala nic znát. Nemusela jsem se však dlouho přetvařovat. Věrna své povaze, chtěla jsi hned všechno vědět a otevřela jsi obálku se zprávou. Přijala jsi ji klidně, s pokorou a statečností sobě vlastní. Jen ses bála, jak to říct rodičům. Věděly jsme, že nezbyvá nic než bojovat. A Ty jsi byla, jak jsem se dozvěděla od Tvých rodičů, houževnatým bojovníkem už odmala.

Byl to běh na dlouhé trati, namáhavý a vysilující. Podepírala jsem Tě, když jsem viděla, že už nemůžeš. Byly však chvíle, kdy mi také docházely síly. Ty jsi mě však podržela a běžely jsme dál. Tvá statečnost byla ohromující! Když už jsi téměř nemohla chodit, jezdila jsi na fakultu taxíkem. Věděla jsem, jak je to pro Tebe důležité, tak jsem jezdila s Tebou, abych Tě doprovodila na tom kousku v Celetné, kam nebyl vjezd povolen. Svým studentům romštiny jsi určitě dokázala předat mnoho, ale dovol mi, abych jim prozradila Tvé přání, které jsi přede mnou jednou vyslovila:

„Bože, kdybych mohla ještě aspoň pět let žít! Tak ráda bych dovedla ty své studenty do konce! Mám z nich takovou radost! Tak ráda bych viděla, kam to dotáhli...“

| Z archivu A. Bartosze |

Žila jsi naplno i v posledních stádiích nemoci. Žádná návštěva neodešla s prázdnou. I v těch nejtěžších chvílích jsi dokázala každého obdarovat svým úsměvem. Schovala jsi bolest na později, kdy jsme zůstaly samy. Byla jsi smířená s osudem, a když Tě přece jen přemohla chvilková slabost, nebylo to kvůli sobě, ale kvůli nám, Tvým nejbližším.

V těch dnech, kdy se Tvůj stav náhle zhoršil, střídali jsme se u Tvé postele s rodiči a nejbližšími přáteli.

Jednou odpoledne, když jsem se vracela z práce, mi řekli, že jen spíš a celý den jsi se neprobírala. Vešla jsem potichu do pokoje a přistoupila blíž. Vtom jsi otevřela oči, s nevýslovně šťastným úsměvem jsi mě objala kolem krku a řekla: „*Život je tak krásný!*“ Nemohla jsem zadržet slzy, ale Ty jsi je naštěstí nevnímala. Tvoje oči se dívaly jinam...

O několik dní později, kdy se Ti na tváři vyhladily všechny vrásky a rozhostil se hluboký mír, nezměrná bolest se ve mně mísila s něčím dosud nepoznaným, s povznášejícím pocitem lásky a vlídnosti, jasem, který nelze s ničím porovnat... Věřím, že jsi viděla ŽIVOT, který je jeden a pojímá v sobě všechny životy a dimenze, pozemské i nadpozemské.

Jsem jen člověk a prožívám tyto dny v bolesti a žalu. Chci je prožít poctivě, tak, jak jsi mě svým příkladem naučila Ty před sedmi lety. Tvou ztrátu mi dokáže mírnit jen víra, že jste opět spolu s Editou a připravujete nebeský Džaniben. V místě, kam jsem v roce 92 přišla na první návštěvu, jsou zhuštěny prožitky intenzivní radosti i nejhlubší bolesti. Ten vzácný dar, že jsem Tebe a Editu mohla poznat, je však ve mně a nosím ho všude s sebou. Zůstalo s námi všechno, co je nesmrtelné. Až mě ŽIVOT jednoho dne také povolá, už se nebudu bát, že půjdu do neznáma, a už to nebude *náhoda*, která nám zařídí setkání. A tenkrát, byly to opravdu náhody... ?

V Tibetské knize o životě a smrti jsem si nedávno přečetla větu: „Cokoli jsme dokázali se svými životy, činí z nás to, co jsme, když umíráme.“ A Ty, malá, křehká Hanko, Ty jsi nám postavila laťku hodně vysoko!

Kája Kisfaludy